

STYRELSEN FÖR SVERIGES FÖRFATTARFOND

BUDGETUNDERLAG FÖR ÅR 2012

UTGIFTSOMRÅDE 17, ANSLAGSPOSTERNA 5:2 ap.8,
5:2 ap.9 OCH 5:2 ap.13
SAMT DELAR AV 5:2 ap.3, 5:2 ap.4 OCH 3:1 ap.1

Innehållsförteckning

Hemställan	3
Beslut.....	4
Sändlista.....	4
Förslag.....	5
Finansierings- och anslagsöversikt.....	5
5:2 ap.8 Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek	5
Verksamheten.....	5
Ersättningens grundbelopp och multiplar.....	7
Utlåning	8
Referenssamlingar.....	10
Anslagspostens storlek.....	11
5:2 ap.9 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker	12
Bidrag till författare, översättare och kulturjournalister.....	12
Bidrag till dramatiker	13
Bidrag till konstnärer inom ordområdet - sammanfattning	14
5:2 ap.13 Dramatikerstöd	15
5:2 ap.3 Inkomstgarantier för konstnärer, samt	
5:2 ap.4 Långtidsstipendier	16
3:1 ap.1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter: bidrag för internationella utbyten samt för provöversättningar av svensk litteratur och dramatik.....	17

2011-02-24

Dnr 140-124-11

Till Regeringen
Kulturdepartementet

Hemställan

Med stöd av vad som anförs i budgetunderlaget hemställer styrelsen för Sveriges författarfond

- att till 5:2 ap.8, Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek, för år 2012 anvisas ett anslag baserat på bibliotekens utlåning och referensbestånd under år 2009 samt på det grundbelopp per lån av svenskt originalverk som ska framförhandlas mellan en av regeringen utsedd förhandlare och berörda upphovsmannaorganisationer.
- att 5:2 ap.9, Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker, för år 2012 höjs med 2 784 000 kr. till 8 000 000 kr. och för åren 2013-2014 får vara oförändrat 8 000 000 kr.,
- att 5:2 ap.13, Dramatikerstöd, för år 2012 höjs med 520 000 kr. till 3 300 000 kr., och för åren 2013-2014 få vara oförändrat 3 300 000 kr. I samband med detta yrkande föreslås vidare en ändring i förordningen (1998:1369) om statsbidrag för beställning av nyskriven svensk dramatik, innebärande att stödformen utvidgas till att också gälla anställning av s.k. husdramatiker,
- att 5:2 ap.3, Inkomstgarantier för konstnärer och 5:2 ap.4, Långtidsstipendier upphör som enskilda anslagsposter och att anslagna medel istället överförs till de tre anslagsposterna för bidrag till konstnärer (5:2 ap.1, 5:2 ap.6 och 5:2 ap.9). Fördelningen på dessa anslagsposter bör beräknas utifrån den fördelning mellan konstnärsgруппerna som idag råder beträffande de två stödordningarna. Beträffande inkomstgarantierna hemställs i första hand att det överförda beloppet beräknas utifrån de sammanlagda garantibeloppen före avräkningen mot innehavarnas taxerade inkomster.
- att en fortsatt förenkling av förordnings- och anslagsstruktur för författarfondens internationellt syftande bidragsgivning (inkl. villkor i regleringsbrevet) genomförs så att medel för dessa ändamål anvisas i en och samma anslagspost och att bidragsgivningen kan regleras genom en och samma förordning.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av ordförande Bengt Westerberg, vice ordförande Mats Söderlund, ledamöterna Jörgen Gassilewski, Gunna Grähs, Ellen Mattson, Annina Rabe, Elisabeth Rynell, Oline Stig, Birgitta Wallin och Thomas Wågström samt tjänstgörande suppleanterna Göran Bergengren, Mats Berggren, Karl Lindqvist och Jila Mossaed. Vidare har närvarit suppleanterna Tommy Arvidson, Pia Gadd, Ia Lind, Kerstin Nilsson och Djordje Zarkovic. Föredragande har varit direktören Jesper Söderström.

Bengt Westerberg

Jesper Söderström

Sändlista

Kulturdepartementet
Finansdepartementet
Riksdagens utredningstjänst
Riksrevisionen
Ekonomistyrningsverket
Statskontoret
Arbetsgivarverket
Konstnärsnämnden
Statens kulturråd
Sveriges Författarförbund
Svenska Tecknare
Svenska Fotografers Förbund
Sveriges Dramatikerförbund

Förslag

Finansierings- och anslagsöversikt

Belopp i tkr.

Finansieringskällor	2010		2011	2012	2013	2014
	Anvisat enl. regleringsbrev	Utfall	Anvisat enl. regleringsbrev	Förslag	Förslag	Förslag
1	2	3	4	5	6	7
ANSLAG:						
5:2, ERSÄTTNINGAR OCH BIDRAG TILL KONSTNÄRER						
8. Ersättning åt författare m.fl.	126 481	126 481	126 943	x ¹	-	-
9. Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker	5 216	5 216	5 216	8 000	8 000	8 000
13. Dramatikerstöd	2 780	2 780	2 780	3 300	3 300	3 300
Summa anvisat/utfall/förslag	134 477	134 477	134 939			
ÖVRIG FINANSIERING:						
Summa övrig finansiering	-	-	-			
SUMMA	134 477	134 477	134 939			

¹ Någon förhandlingsöverenskommelse avseende grundbelopp för år 2012 har ännu inte tecknats. Därför kan inte något förslag avges.

5:2 ap.8 Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek

Verksamheten

Bibliotek ersättningen förmedlas i enlighet med förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond, vilken ger fondstyrelsen en relativt stor frihet beträffande utformningen av verksamheten. Regeringen föreskriver – exempelvis i regleringsbrev – inga mål med verksamheten utöver vad som återfinns i fondförordningen. Den relativt begränsade statliga styrningen är ett uttryck för att bibliotek ersättningen är ett statligt åtagande av en annan karaktär än andra statliga anslag.

Formellt är Sveriges författarfond en fond under Kammarkollegiets förvaltning. Författarfonden disponerar därmed inte själv sina anslagsposter över statsbudgeten och saknar förvaltningsanslag; administrationen ska enligt fondförordningen istället helt bekostas av fondmedlen.

De statliga ersättningarna och bidragen till konstnärer har som del av den samlade kulturpolitiken under de sista decennierna varit föremål för flera utredningar med efterföljande propositioner och riksdagsbeslut. Bibliotek ersättningens konstruktion har då alltid befasts och dess kulturpolitiska

betydelse bekräftats. Senast skedde detta när regeringen i propositionen 2009/10:3, Tid för kultur, avvisade Kulturutredningens förslag och valde att inte låta författarfonden uppgå i en större traditionell myndighet för bidragsgivning, eller på något annat sätt förändra författarfondens organisation eller verksamhet.

Synen på ersättningen som en grundsten i konstnärspolitiken har kommit till uttryck på så sätt att ambitionen att skapa rimliga arbetsvillkor för de litterära upphovsmännen huvudsakligen förverkligas inom ramen för biblioteksersättningen; direkta statsstipendieanslag till författare och översättare utgör komplement till biblioteksersättningen och används för utdelande av ett antal punktstipendier.

Den offentligrättsliga och kulturpolitiskt anlagda biblioteksersättningen ger skälig gottgörelse för det samhälleliga utnyttjandet av de litterära upphovsmännens verk som biblioteksutlåningen innebär, samtidigt som den skapar en viss förbättring av upphovsmännens ekonomiska villkor. Inom ramen för biblioteksersättningsanslaget strävar styrelsen mot att skapa arbetsmässig trygghet under längre tider för professionella författare, översättare, tecknare och fotografer.

Utgångspunkten för verksamheten är den individuella ersättningen (författar- och översättarpenning), som ger de litterära yrkesutövarna en viss minimiersättning för biblioteksutlåningen – antingen i relation till utlåningens omfattning eller i form av s.k. garanterad författarpenning, vars belopp fastställs av styrelsen. Kompletterande långtidsåtaganden för att förbättra villkoren för litterära upphovsmän med yrkesmässiga ambitioner, är fleråriga arbetsstipendier samt pensionsbidrag.

Sett till förlagens omsättningssiffror har den svenska bokmarknaden allt sedan slutet av 1990-talet utvecklats positivt, även om utvecklingen tycks ha avstannat och möjligen vänt under de senaste åren. Att döma av de uppgifter som författarfonden inhämtar i ansökningarna om stipendier och bidrag är under alla omständigheter den ekonomiska situationen oförändrat kärv för majoriteten av upphovsmännen; många högt kvalificerade författare, översättare och bokillustratörer har fortsatta svårigheter med att genom sin litterära yrkesutövning klara sin försörjning. Detta förhållande har också bekräftats i Författarförbundets omfattande undersökning av sina medlemmars inkomstförhållanden under 2004 såväl som i Konstnärsnämndens utredning "Konstnärerna och kulturpolitiken" från februari 2008. Även Konstnärsnämndens och Statistiska Centralbyråns undersökning "Konstnärers inkomster" från januari 2009 bekräftar att många litterära yrkesutövare har låga inkomster. Trycket på att få del av biblioteksersättningen är fortsatt starkt.

Fondstyrelsen har under senare år genomfört vissa översyner med särskild inriktning på författarfondens långtidsåtaganden: garanterade författarpenningar och fleråriga stipendier. Översynerna har stärkt styrelsens uppfattning att systemet med garanterade författarpenningar är väl fungerande. Styrelsen beslutade i oktober 2006 att avbryta det fleråriga försöket med tioåriga arbetsstipendier och istället ta sikte på att framdeles utdela sammanlagt upp till 10 nya garantier och 20 nya femåriga arbetsstipendier årligen. Det skulle innebära en ökning från tidigare års 7 nya garantier och 15 nya femåriga stipendier årligen.

Fondstyrelsens sammanfattande slutsats var efter omfattande översynsarbete och övervägande att författarfonden mer renodlat bör utnyttja möjligheten att prioritera den icke tidsbegränsade långtidstrygghet som garantierna kan erbjuda – detta formulerat med stor respekt för att biblioteksersättningens medel är begränsade, och den betydande utmaningen att avväga hur stor del av författarfondens resurser som kan koncentreras till de utvalda mottagarna av garanterad författarpennning. Förhoppningen är också att fler femåriga stipendier ska ge yngre författare, översättare, tecknare och fotografer möjlighet att tidigare i karriären få del av den längre tid av arbetsro som ett femårigt stipendium ger.

Biblioteksersättningen har haft en relativt svag anslagsutveckling under 2000-talet. Under åren 2007-2009 kunde fondstyrelsen inte förverkliga den ovan nämnda ambitionen om att bevilja fler nya garantier och femåriga stipendier årligen än under åren dessförinnan. Efter den ökning av biblioteksersättningen med ca fem milj. kr som kom till stånd till år 2010, kunde fondstyrelsen besluta att öka antalet femåriga stipendier för detta år. Den fortsatta utvecklingen är förstås helt avgörande för huruvida målet om 10 nya garantier och 20 femåriga arbetsstipendier årligen också långsiktigt kommer att kunna realiseras. Fortsätter biblioteksersättningsanslaget trendmässigt att reellt minska i värde, kommer det inte att finnas några möjligheter att nå upp till det uppsatta målet – trots att målet om 10 nya garantier årligen inte medför någon ökning av det totala antalet garantiinnehavare, utan endast innebär att antalet hålls ungefär oförändrat på nuvarande nivå, ca 180 st.

Biblioteksersättningens grundbelopp och multiplar

Den totala biblioteksersättningens storlek bestäms dels av utlåning och referensbestånd i folkbibliotek och skolbibliotek, dels av ersättningens öretal (multiplar).

Biblioteksersättningens multiplar 2011 (tills vidare)

Lån av originalverk	1 kr och 32 öre	<i>Grundbelopp</i>
Lån av översättning	66 öre	<i>½ av grundbeloppet</i>
Referensexemplar av originalverk	5 kr och 28 öre	<i>4 x grundbeloppet</i>
Referensexemplar av översättning	2 kr och 64 öre	<i>2 x grundbeloppet</i>

Grundbeloppets utveckling 2002 – 2011

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 (t.v.)
1 kr 9 öre	1 kr 12 öre	1 kr 15 öre	1 kr 16 öre	1 kr 18 öre	1 kr 22 öre	1 kr 26 öre	1 kr 29 öre	1 kr 32 öre	1 kr 32 öre
+ 2 öre	+ 3 öre	+ 3 öre	+ 1 öre	+ 2 öre	+ 4 öre	+ 4 öre	+ 3 öre	+ 3 öre	oförändr.
+ 1,9 %	+ 2,8 %	+ 2,7 %	+ 0,9 %	+ 1,7 %	+ 3,4 %	+ 3,3 %	+ 2,4 %	+ 2,3 %	-

Multiplarna baseras på det grundbelopp som framförhandlas mellan upphovsmanorganisationerna och en av regeringen utsedd förhandlare. Därför måste förhandlingarna vara avslutade för att fondstyrelsen ska kunna ange något belopp för biblioteksersättningen i budgetunderlaget till regeringen.

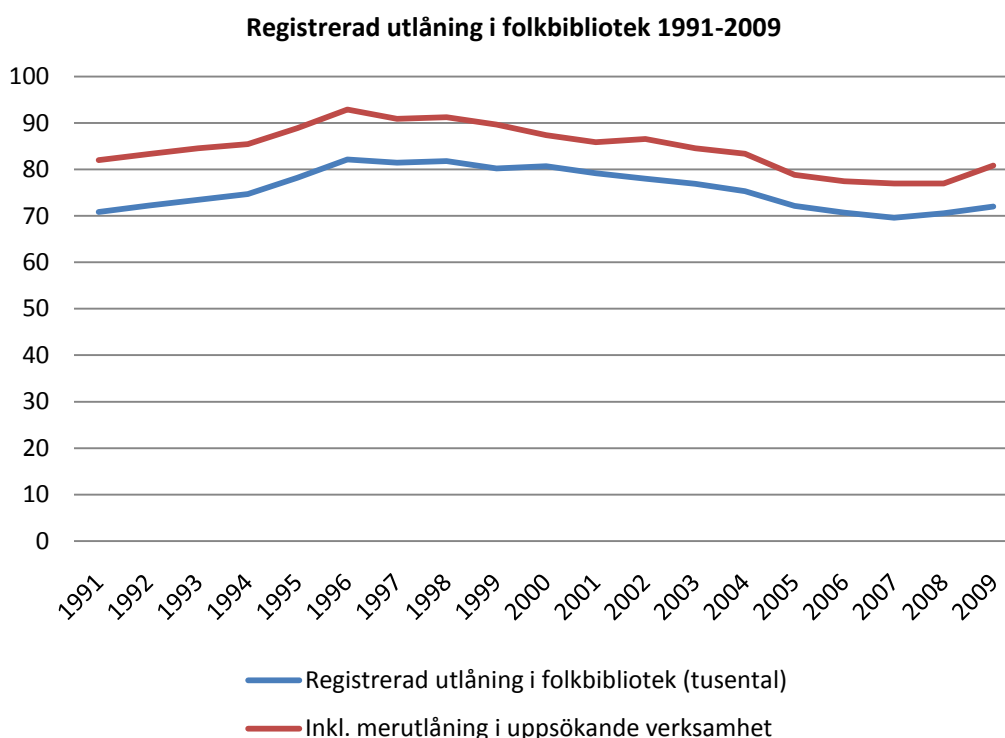
Styrelsen konstaterar att förhandlingarna avseende biblioteksersättningens grundbelopp inte avslutats för år 2011 samt att de inte påbörjats för år 2012. Styrelsen kan därför inte hemställa om något belopp för biblioteksersättningen år

2012. Beträffande förhandlingarna för år 2011 har ett medlingsförfarande inletts och en eventuell höjning av biblioteksersättningens grundbelopp kan komma att utgöra underlag för regeringens tilläggsbudget under innevarande år.

I de fall biblioteksersättningsförhandlingarna inte är avslutade brukar fondstyrelsen i budgetunderlagets avslutande avsnitt utifrån olika grundbelopp lämna några alternativa beräkningar av anslagspostens storlek för det aktuella året. I nuvarande situation – med oavslutade förhandlingar två år i rad – låter sig detta inte göras. Styrelsen förutsätter att förhandlingarna kommer att avslutas under våren 2011 och att exakt belopp för biblioteksersättningen för år 2012 därmed ska kunna beräknas innan regeringen lämnar budgetpropositionen till riksdagen.

Utlåning

Under första hälften av 1990-talet ökade utlåningen i landets folkbibliotek från 71 milj. lån 1991 till drygt 82 milj. lån 1996 – detta efter en konstant minskning under nästan hela 1980-talet. Under 2000-talet har trenden istället varit tydligt nedåtgående. Den relativt kraftiga nedgången förefaller dock ha brutits; för andra året i rad har nu utlåningen ökat, till år 2009 med 1,4 milj. lån till 72,0 milj. lån (här också inräknat bl.a. sjukhusbibliotek). Utlåningen har för närvarande samma omfattning som vid 1990-talets början:

Årlig statistik över folk- och skolbibliotekens registrerade utlåning produceras av Statens kulturråd inom ramen för Sveriges officiella statistik. Folkbiblioteks-uppgifterna för år 2009 har publicerats i *Kulturen i siffror 2010:4*.

Antalet registrerade hemlån i folkbibliotek uppgick år 2009 till 70 963 000 lån.

I 2007 och 2008 års biblioteksstatistik ingick inte uppgifter om de fristående sjukhusbiblioteken, vilka därtills ingått som underlag för biblioteksersättningen (både utlåning och referensbestånd). För dessa år enades parterna i biblioteksersättningsförhandlingarna därför att 2006 års uppgifter skulle utgöra underlag för ersättningen. I 2009 års biblioteksstatistik ingår på nytt de fristående sjukhusbiblioteken. Statistiken är dock förändrad så tillvida att inte endast den del av sjukhusbiblioteken som riktar sin verksamhet till patienter och allmänhet ingår. I detta budgetunderlag kompletteras preliminärt folkbiblioteksstatistiken med den redovisade statistiken för de fristående sjukhusbiblioteken m.m. (1 052 000 lån). Parterna bör emellertid enas om hur sjukhusbiblioteken mot bakgrund av denna förändring ska beaktas som underlag för biblioteksersättningen år 2012 och för kommande år.

En viss del av folkbibliotekens utlåning utgörs av böcker som lämnas ut i uppsökande biblioteksverksamhet där lånen inte registreras; varje sådan utlämnad bok räknas i den officiella biblioteksstatistiken som ett lån. Sedan budgetåret 1986/87 får dock författarfonden ersättning för dessa böcker motsvarande ytterligare två lån per utlämnad bok. För utlåningsåret 2009 ska fonden därigenom tillföras ersättning för ytterligare 8 854 000 lån.

Biblioteksstatistiken beträffande utlämnade böcker i "uppsökande verksamhet" har till utlåningsåret 2009 genomgått en kvalitetsförbättring, efter att fondkansliet för Kulturrådet förtydligat vikten av tillförlitliga uppgifter för beräkning av biblioteksersättningen. I förra årets budgetunderlag uppmärksammade författarfonden också parterna inför de kommande överläggningarna om den dåvarande bristen i statistikens kvalitet. Den relativt kraftiga ökningen till år 2009 ska sannolikt till stor del förklaras av den kvalitetsförbättring som skett.

Statens kulturråd avbröt fr.o.m. läsåret 1998/98 insamlingen av skolbiblioteksstatistiken, för att senare ersätta den med en undersökning med annan inriktning och enligt ny metod, vilken inte kan användas för en fullständig beräkning av biblioteksersättningen. Detta betyder att sedvanligt statistiskt underlag saknas för år 2012 (liksom tidigare för åren 2002-2011). Regeringens förhandlare och upphovsmanorganisationerna har tidigare enats om att ett medelvärde av erhållen skolbiblioteksstatistik för läsåren 1996/97 och 1997/98 istället ska användas som underlag för beräkning av biblioteksersättningen. Under förutsättning att denna överenskommelse bekräftas i de kommande förhandlingarna, fastställs därför den registrerade utlåningen till 16 250 000 lån. (1996/97: 17,0 milj. lån, 1997/98: 15,5 milj. lån.)

Den sammanlagda utlåningen år 2009 uppgick därmed till 97 119 000 lån.

Till följd av en överenskommelse i biblioteksersättningsförhandlingarna år 1994 ska författarfonden årligen tillföras en ersättning för utnyttjandet på plats i biblioteken av böcker som inte ingår i referenssamlingarna. Hemlånen från folk- och skolbiblioteken räknas därför upp med faktorn 1,03. Den totala ersättningsgrundande utlåningen i folk- och skolbibliotek år 2009 uppgick därmed till $1,03 * 97\,119\,000 = 100\,033\,000$ lån.

Utlåning 2009 (anslagsår 2012)

	2009	2008	Förändring	
Folkbibliotek	70 963 000	69 890 000	+1 073 000	(+1,5 %)
Sjukhusbibliotek m.fl.	1 052 000	693 000	+359 000	(+51,8 %)
"Uppsökande verksamhet"	8 854 000	6 412 000	+2 442 000	(+38,1 %)
Skolbibliotek	16 250 000	16 250 000	oförändr.	
Summa registrerad utlåning	97 119 000	93 245 000	+3 874 000	(+4,2 %)
Ersättningsgrundande utlåning	100 033 000	96 042 000	+3 991 000	(+4,2 %)

För beräkning av den totala biblioteksersättningens storlek krävs också uppgift om utlåningens andelar av upphovsrättsligt skyddade svenska originalverk, rättsskyddade översättningar till svenska och övriga, ej ersättningsberättigande verk. Den informationen ges inte i den officiella biblioteksstatistiken, utan beräknas av författarfonden i samband med de årliga undersökningarna för uträkning av de individuella författar- och översättarpennningarnas storlek. Dessa procentandelar var för utlåningsåret 2009: 54,8, 32,8 resp. 12,4 %.

Andel av utlåningen (%): rättsskyddade svenska originalverk, rättsskyddade översättningar till svenska och övriga, ej ersättningsberättigande verk

Utlåningsår	Svenska originalverk	Översättningar till svenska	Övrigt
2000	54,3	34,0	11,7
2001	52,5	33,9	13,6
2002	52,6	33,7	13,6
2003	52,4	33,6	14,0
2004	52,3	33,6	14,1
2005	53,0	35,1	11,9
2006	52,3	34,0	13,7
2007	54,2	33,6	12,2
2008	54,6	33,3	12,1
2009	54,8	32,8	12,4

Referenssamlingar

Inom ramen för Kulturrådets officiella biblioteksstatistik har hittills varje år redovisats även folkbibliotekens referensbestånd. I 2009 års statistik saknas emellertid denna uppgift helt. Parterna måste därför i de kommande förhandlingarna enas om vilket underlag som ska användas för biblioteksersättningen år 2012. I detta budgetunderlag används beträffande referensbeståndet preliminärt folkbiblioteksstatistiken för år 2008.

År 2008 omfattade folkbibliotekens referenssamlingar 1 430 000 volymer. Därtill kommer särskilt redovisade samlingar på sjukhusbibliotek m.m., vilka uppgick till 18 000 volymer. Även beträffande sjukhusbiblioteken saknas uppgift om referensbestånd, varför senast aktuella uppgifter här används preliminärt.

Efter överenskommelse i biblioteksersättningsförhandlingarna bestäms antalet referensexemplar i skolbibliotek som en schablonmässigt beräknad andel om 28 % av det totala antalet volymer i skolornas boksamlingar. Med anledning av

den avbrutna insamlingen av skolbiblioteksstatistiken för läsåret 1998/99 har även beträffande skolornas bokbestånd använts ett medelvärde av erhållen statistik för läsåren 1996/97 och 1997/98 som underlag för beräkningen av biblioteksersättningen år 2012. Under förutsättning att överenskommelsen bekräftas i de kommande förhandlingarna, fastställs skolornas bokbestånd till 24,45 milj. volymer (1996/97: 25,5 milj., 1997/98: 23,4 milj.). Antalet referensexemplar i skolbibliotek kan på dessa grunder beräknas till 6 846 000 volymer.

Det sammanlagda antalet referensexemplar i folk- och skolbibliotek år 2009 beräknas därmed till 8 291 000 volymer.

Referensbestånd 2009 (anslagsår 2012)

	2009	2008	Förändring
Folkbibliotek	1 430 000	1 430 000	oförändr.
Sjukhusbibliotek m.fl.	15 000	15 000	oförändr.
Skolbibliotek	6 846 000	6 846 000	oförändr.
Summa referensbestånd	8 291 000	8 291 000	oförändr.

Procentandelarna för referensexemplar av rättsskyddade svenska originalverk, rättsskyddade översättningar till svenska samt övriga, ej ersättningsberättigande verk år 2009 har av författarfonden beräknats till 79,0, 11,8 resp. 9,2 % (föregående år: 77,3, 13,5 resp. 9,2 %).

Anslagspostens storlek

Som redogjorts för ovan bestäms den totala biblioteksersättningen - d.v.s. anslagspostens storlek - genom bl.a. biblioteksutlåningens omfattning i kombination med det s.k. grundbelopp som framförhandlas mellan upphovsmanorganisationerna och regeringen.

Grundbeloppets utveckling och utvecklingen av utlåningens olika komponenter har redovisats i tidigare avsnitt. Nedgången i det ersättningsgrundande nyttjandet under 2000-talet är uteslutande orsakad av den stadiga minskningen av utlåningen på folkbiblioteken - en nedgång som brutits till år 2008 och följts av en uppgång två år i rad. Den trendmässiga nedgången har också delvis lindrats av andra förändringar: en viss uppgång beträffande merutnyttjande i uppsökande verksamhet, en ökad andel utlåning av svensk originallitteratur samt förhandlingsöverenskommelsen om ytterligare kompensation för läsning av bibliotekens bokbestånd på plats. Ändå har den sammanlagda ersättningsgrundande utlåningen minskat med 9,1 % mellan anslagsåren 2000 och 2012.

Eftersom medlingen i förhandlingarna om biblioteksersättningens grundbelopp för år 2011 inte är slutförd - och den totala biblioteksersättningen för innevarande år inte är slutgiltigt fastställd av riksdagen - kan fondstyrelsen i detta budgetunderlag inte heller redovisa vad olika alternativa grundbelopp skulle innebära för den totala biblioteksersättningen år 2012.

Som redovisats i detta budgetunderlag har folkbibliotekens utlåning ökat utlåningsåret 2009, samtidigt som det också skett en kraftig uppgång av utlåningen till "uppsökande verksamhet". (Se tidigare anmärkning om

kvalitetsförbättringar i Kulturrådet statistik.) Den ersättningsgrundade utlåningen och beståndet har sammantaget till år 2009 ökat med 3,3 %, vilket utan förändringar av grundbeloppet skulle medföra motsvarande procentuella ökning av biblioteksersättningsanslaget för år 2012. Här lämnas dock samtidigt en viss reservation med anledning av den påpekade förändringen av sjukhusbiblioteksstatistikens inriktning.

5:2 ap.9 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker

I enlighet med förordningen (1976:528) om bidrag till konstnärer kan konstnärsbidrag utgå för att ge aktiv konstnär en sådan ekonomisk trygghet under viss tid att han/hon kan ägna sig åt konstnärlig yrkesutövning utan avbrott eller åt experiment och nydanande inom konstnärlig verksamhet. Bidrag kan utgå under högst fem år i följd utan omprövning. Bidrag av pensionskaraktär får bestämmas att utgå tills vidare. Dessutom kan projektbidrag lämnas för målinriktat konstnärligt utvecklingsarbete av mer kostnadskrävande natur. Enligt regleringsbrev ingår i anslagsposten också medel för deltagande i internationellt kulturutbyte.

Bidrag till författare, översättare och kulturjournalister beslutas av styrelsen för Sveriges författarfond medan bidrag till dramatiker, i enlighet med förordning (1962:652) om Sveriges författarfond, fördelas av ett särskilt utskott som utses av fondstyrelsen - dramatikerutskottet. Eftersom detta utskott på styrelsens vägnar ska fatta beslut i frågor om bidrag till dramatiker redovisas i det följande yrkanden rörande dramatiker åtskilt från övriga grupper inom ordområdet. En sammanfattning av äskanden rörande bidrag till konstnärer återfinns som sista avsnitt i detta kapitel.

Budgetåret 2011 uppgår anslagsposten till oförändrat 5 216 000 kr. Styrelsen har beslutat att 2 520 000 kr. ska användas för bidrag till författare, översättare och kulturjournalister, medan 2 536 000 kr. ska användas för bidrag till dramatiker, och fördelas av dramatikerutskottet. Återstående 160 000 kr överförs till författarfondens internationella utskott, för att samordnas med den bidragsgivning som sker med de medel som anvisas via anslagsposten 3:1 ap.1, och som disponeras av Statens kulturråd.

Bidrag till författare, översättare och kulturjournalister

Som närmare redovisats inledningsvis har styrelsen för Sveriges författarfond inom ramen för biblioteksersättningen, genom garanterade författarpenningar och fleråriga stipendier, i relativt stor utsträckning koncentrerat sina insatser på att skapa en långtidstrygghet för de litterära upphovsmännen. Ett viktigt komplement till de ersättningar och stipendier som fördelas ur biblioteksersättningen är konstnärsbidragen till författare och översättare. Bidragen är dessutom tillgängliga för kulturjournalister, vilket bör tillmätas stor betydelse i tider när många kulturredaktioner och kulturtidskrifter p.g.a. ekonomiska förhållanden vittnar om svårigheter att förverkliga seriösa journalistiska ambitioner och att upprätthålla yrkesmässiga villkor för sina skribenter.

Anslagsposten 5:2 ap.9 har varit i princip oförändrad i 13 år. Denna stagnation under lång tid har medfört att antalet utdelade konstnärsbidrag har minskat från 60 budgetåret 1981/82 till 33 (varav 12 ettåriga) år 2010. Under år 2010 kunde endast 9,8 % av ansökningarna om konstnärsbidrag beviljas.

Styrelsen för Sveriges författarfond instämmer helt i den kulturpolitiska ambitionen att förbättrade villkor och utvecklingsmöjligheter för de litterära upphovsmännen huvudsakligen ska förverkligas inom ramen för biblioteksersättningen. I detta budgetunderlag har emellertid beskrivits den trendmässigt svaga utvecklingen för biblioteksersättningen under hela 2000-talet – en utveckling som till stor del kan sägas vara orsakad av vikande utlåningssiffror på folkbiblioteken. De konstnärspolitiska målsättningarna blir med denna utveckling svårare att uppfylla.

Anslagsposten 5:2 ap. 9 förefaller närmast bortglömd av regeringen och förbisedd som kulturpolitiskt instrument och komplement till biblioteksersättningen. Fondstyrelsen vill mot bakgrund av beskrivningen ovan påminna om möjligheten att också använda denna anslagspost i syfte att stärka författares, översättares och kulturjournalisters möjligheter att ägna sig åt sin yrkesutövning.

Styrelsen föreslår att den del av anslagsposten som rör bidrag till författare, översättare och kulturjournalister för år 2012 ska höjas med 1 480 000 kr. till 4 000 000 kr., och för åren 2013-2014 få vara oförändrat 4 000 000 kr. En sådan höjning skulle möjliggöra en utökning av antalet bidrag från 33 till 50 st.

Bidrag till dramatiker

Dramatikerutskottet prioriterar inom ramen för sin verksamhet de ett- två- och femåriga konstnärsbidragen. Varken projektbidrag eller pensionsbidrag utdelas för närvarande. Bidrag för dramatikers resor och internationella utbyten fördelas fr.o.m. år 2008 i särskild ordning av författarfondens internationella utskott. Tillfälliga bidrag till dem som råkat i akuta ekonomiska svårigheter fördelas i mycket begränsad omfattning. Utskottets administrationskostnader täcks av medlen under denna anslagspost.

När de statliga bidragen till dramatiker inrättades till budgetåret 1984/85, och dramatikerutskottet inom Sveriges författarfond bildades, fanns det förhoppningar om att utskottet med konstnärsbidragen skulle kunna tillgodose de fritt verksamma dramatikerens behov av ekonomisk och arbetsmässig trygghet under längre tider. Som förebild fanns författarfondens konstruktion med "garanterad författarpenning" och femåriga arbetsstipendier, vid sidan av övriga stipendier.

Dessa förhoppningar har visat sig svåra att infria. Fastän dramatikerutskottet i genomsnitt endast fördelat färre än två femåriga bidrag årligen, svarar dessa bidrag för ca 30 % av den totala kostnaden för fördelade bidrag.

När dramatikerstödet inrättades år 1999 (se nästa avsnitt) tillkom en stödordning som kompletterade de befintliga bidragen. Tillsammans ger de två bidrags- och

stödformerna en bredd i bidragsgivningen som svarar mot dramatikers mellanställning som skapande konstnär inom ordområdet men samtidigt beroende av teatrar och andra beställare av dramatik. Men dramatikerstödet riktas mot beställningsituationen och det faktiska uppdragsförhållandet mellan teatern och dramatiker; stödformen minskar därför inte i sig behovet hos vissa dramatiker av den arbetsmässiga trygghet under längre tid som fleråriga bidrag ger.

År 2011 är det trettonde budgetåret i följd med i princip oförändrat anslag för bidrag till dramatiker. En sådan gradvis urholkning av anslagspostens värde har medfört att utskottet under denna tid intagit ett slags defensiv hållning i bidragsgivningen: färre fleråriga bidrag och överlag uteblivna uppräkningsar av bidragsbeloppen.

Konstnärsbidragen är avsedda för en viss tids konstnärligt arbete. Utskottets principiella uppfattning är därför att bidragsbeloppen genom årliga höjningar bör följa kostnadsutvecklingen i samhället (vilket ju är fallet med de s.k. långtidsstipendierna som fördelas ur annan anslagspost). Till år 2009 bestämde dramatikerutskottet att omsätta denna principiella hållning till praktiskt beslut genom att höja bidragsbeloppen och återställa deras reella värde. Oavsett framtida anslagsutveckling avser dramatikerutskottet i enlighet med dessa resonemang att fortsättningsvis låta bidragsbeloppen följa kostnadsutvecklingen. Fortsatt oförändrad anslagsnivå kommer därför på sikt att medföra ett minskat antal mottagare.

Därtill vill utskottet återknyta till de tidiga ambitioner som redovisats ovan, om att skapa möjlighet för förtjänta och fritt yrkesverksamma dramatiker att långsiktigt utveckla sin verksamhet utan att ständigt behöva styras av akuta försörjningsproblem. Utskottets ambition är framdeles fördela åtminstone tre st. nya femåriga bidrag årligen, med sikte på sammanlagt 15 st. pågående bidrag. Utan anslagsökning kommer därmed dessa bidrags andel av de totala kostnaderna att öka kraftigt. I ljuset av det stora antalet verksamma dramatiker (Sveriges Dramatikerförbund organiserar över 600 medlemmar) borde emellertid denna ambition inte betraktas som för hög; bland dessa finns många förtjänta dramatiker, vilkas verksamhet skulle kunna fördjupas och utvecklas ytterligare med stöd av ett flerårigt bidrag.

Den del av anslaget som rör bidrag till dramatiker bör för år 2012 höjas med 1 464 000 kr. till 4 000 000 kr., och för åren 2013-2014 få vara oförändrat 4 000 000 kr. En sådan höjning skulle möjliggöra en successiv utökning av antalet mottagare av femåriga konstnärsbidrag, till sammanlagt 15 st., samt en höjning av de olika bidragsbeloppen som motsvarar kostnadsutvecklingen.

Bidrag till konstnärer inom ordområdet - sammanfattning

Med hänvisning till de ovan beskrivna konsekvenserna av att anslagsposten inte höjts på 13 år föreslår styrelsen att anslagsposten 5:2 ap.9 för år 2012 ska höjas med 2 784 000 kr. till 8 000 000 kr., och för åren 2013-2014 få vara oförändrat 8 000 000 kr.

I detta belopp är inte inräknat de 160 000 kr. som fördelas av internationella utskottet som bidrag för internationella utbyten. I senare avsnitt föreslår fondstyrelsen förändringar i anslagsstrukturen avseende de bidrag för resor och internationella utbyten som författarfonden har att besluta om.

Styrelsen hänvisar även till sitt förslag till ändring av anslagsstrukturen för anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer, vilket redogörs för i avsnittet rörande Inkomstgarantier för konstnärer samt Långtidsstipendier.

5:2 ap.13 Dramatikerstöd

I enlighet med förordning (1998:1369) om statsbidrag för beställning av nyskriven svensk dramatik får statsbidrag ges till fria teatergrupper, regionala och lokala teaterinstitutioner samt radio- och TV-företag för beställning av nyskriven svensk dramatik.

Syftet med statsbidraget ska vara att ge i första hand teatrar möjlighet att beställa nyskriven svensk dramatik av hög kvalitet. Ansökan ska göras gemensamt av en dramatiker och den som vill uppföra dramatikers verk.

Stödordningen med statsbidrag för beställning av nyskriven svensk dramatik (dramatikerstöd) har varit i bruk sedan 1999. Stödet fördelas av dramatikerutskottet inom styrelsen för Sveriges författarfond.

År 2011 uppgår anslagsposten till oförändrat 2 780 000 kr.

Dramatikerstöd utbetalas till teatern, men ska oavkortat utgöra arvode till dramatikern. Stödets storlek motsvarar 2/3 av grundersättningen enligt gällande avtal mellan Svensk Scenkonst och Sveriges Dramatikerförbund, avseende förvärv och framförande av scenpjäser. Ett villkor för beviljat stöd är att teatern utöver detta stöd betalar dramatikern ett belopp motsvarande lägst 1/3 av ersättningen enligt nyss nämnda avtal.

Utifrån de uppföljningar och utvärderingar dramatikerutskottet gjort av dramatikerstödet betraktar utskottet stödformen som mycket lyckad. De redogörelser som samtliga teatrar och dramatiker på utskottets begäran sänder in efter genomförd uppsättning, fortsätter att bekräfta stödets positiva betydelse.

Dramatikerutskottet har i två tidigare års budgetunderlag föreslagit att det befintliga dramatikerstödet skulle kompletteras med ett stöd till teatrarna för anställning under en period av en s.k. husdramatiker. Utskottet aktualiserade och utvecklade också förslaget i en särskild skrivelse till Kulturdepartementet i maj 2009. Med hänvisning till argumentationen i denna skrivelse framför utskottet åter detta förslag.

Dramatikerutskottet vill betona att förslaget inte syftar till att förändra anställningsförhållanden eller uppdragsvillkor för en hel dramatikerkår. De föreslagna husdramatikerstöden skulle bli ett mindre komplement till det

befintliga dramatikerstödet, och de skulle under begränsade tider ge vissa teatrar och dramatiker chansen till ett fördjupat och utvecklande konstnärligt samarbete.

Utskottet föreslår att det som ett första steg anslås nya medel för två stöd för anställning av husdramatiker. Tanken är att stödet beviljas för ett år, men med möjlighet till ett års ytterligare förlängning. Två husdramatikerstöd skulle enligt den föreslagna modellen kosta drygt 500 000 kr årligen. Med ett lyckat utfall kan ytterligare medel anslås och antalet mottagare utvidgas till åtminstone fyra.

Med hänvisning till detta förslag om en utvidgning och komplettering av dramatikerstödet, föreslår dramatikerutskottet att anslagsposten 5:2 ap.13 för år 2012 ska höjas med 520 000 kr. till 3 300 000 kr., och för åren 2013-2014 få vara oförändrat 3 300 000 kr.

5:2 ap.3 Inkomstgarantier för konstnärer, samt 5:2 ap.4 Långtidsstipendier

Regeringen har inte begärt att styrelsen för Sveriges författarfond ska lämna in något budgetunderlag rörande de två rubricerade anslagsposterna. Styrelsen brukar ändå årligen framlägga underlag för regeringens arbete med budgeten de kommande åren.

Fondstyrelsen har i många års budgetunderlag föreslagit en ändring av anslagsstrukturen för anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer, innebärande att anslagsposterna för Långtidsstipendier och Inkomstgarantier skulle upphöra och att medlen istället fördelades på befintliga tre anslagsposter för bidrag till konstnärer. Inom dessa anslagsposter skulle därmed rymmas samtliga slags stöd till enskilda konstnärer – uppdelat på tre konstområden.

Den statliga inkomstgarantin avvecklas nu gradvis i och med att inga nya innehavare ska utses. Regeringens uttalade ambition har varit att de medel som frigörs när inkomstgarantierna avvecklas oavkortat ska tillfalla konstnärerna genom andra bidrags- eller stödformer. Det förefaller emellertid fortfarande saknas en administrativ lösning som kan hantera övergången mellan stödformerna på ett tillfredsställande sätt.

I sitt yttrande över promemorian Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer, inlämnat i februari 2010, har fondstyrelsen pläderat för att det förslag till ändring av anslagsstrukturen man föreslagit i återkommande budgetunderlag är väl lämpat att hantera denna övergång. I detta budgetunderlag hänvisar därför styrelsen för Sveriges författarfond till sitt yttrande över regeringspromemorian samt till tidigare års budgetunderlag.

3:1 ap.1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter: bidrag för internationella utbyten samt för provöversättningar av svensk litteratur och dramatik

Fr.o.m. år 2008 fördelar Styrelsen för Sveriges författarfond medel under ovan rubricerad anslagspost som disponeras av Statens kulturråd. Författarfondens medel utgör en del av det s.k. "internationella litteratursamarbetet". Av sammanlagt 7 milj. kr som enligt regleringsbrev för Statens kulturråd ska användas för dessa ändamål år 2011, ska 1 milj. kr fördelas av Sveriges författarfond. Författarfonden ska enligt förordningen (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet fördela bidrag till enskilda litterära upphovsmän (författare, dramatiker, tecknare, fotografer och översättare), dels för internationella utbyten, dels för provöversättningar av svensk litteratur och dramatik till andra språk.

De enskilda upphovsmännens och översättarnas intresse för och behov av författarfondens internationellt syftande bidrag är stort. År 2010 söktes sammanlagt 371 bidrag om totalt ca 6,3 milj. kr för resor och internationella utbyten. 105 bidrag om totalt 1,0 milj. kr kunde beviljas. Det innebär att 28 % av ansökningarna bifölls samtidigt som att bidragens storlek oftast blev betydligt mindre än de sökta beloppen. De fr.o.m. år 2008 nyinrättade bidragen för provöversättning av svensk litteratur och dramatik utlystes med ett fast belopp på 5 000 kr. Totalt inkom 50 ansökningar, varav 19 (44 %) kunde bifallas.

Under hösten 2010 har Statens kulturråd och Sveriges författarfond fört diskussioner om formerna för och inriktningen på det internationella litteratursamarbetet. Styrelsen för Sveriges författarfond har i december 2010 i en särskild skrivelse till Kulturdepartementet redogjort för sin syn på verksamheten.

Fondstyrelsen vill med hänvisning till denna skrivelse framhålla att det är angeläget att regeringen klargör vad som följer av den formella inramningen för Kulturrådets och författarfondens verksamheter och samarbete – d.v.s. det faktum att medlen för Sveriges författarfonds bidragsgivning anvisas via en anslagspost hos Kulturrådet samt att verksamheterna regleras i en och samma förordning.

Författarfonden vill också betona värdet av att bidragsgivningen inom detta område kan ske ur två olika perspektiv: dels Kulturrådets mer övergripande och traditionellt kulturpolitiska, dels författarfondens konstnärspolitiska, som oftast tar sin utgångspunkt i de självständigt arbetande konstnärernas initiativ och (konstnärliga) behov. Dessa olika perspektiv berikar verksamheten och bör inte ses som motverkande. Styrelsen för Sveriges författarfond är därför angelägen om en fortsatt satsning på "det internationella litteratursamarbetet" som också kan riktas mot de enskilda litterära upphovsmännen och översättarna.

Författarfonden har av regeringen reserverats medel för resor och internationella utbyten genom två olika anslagsposter. Därför kompletteras medlen som anvisats via Kulturrådets anslagspost också med medel från anslagsposten Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker.

Fondstyrelsen har tidigare förordnat att författarfondens samlade bidragsgivning inom detta område framdeles skulle regleras i en och samma förordning och att medlen skulle få ingå i en och samma anslagspost. Det skulle stärka både den administrativa klarheten i konstruktionen samtidig som bidragsgivningens kulturpolitiska funktion skulle bli tydligare. Det tidigare förslaget innebar att regeringen skulle stryka den öronmärkning för bidrag för deltagande i internationellt utbyte som fortfarande finns kvar i regleringsbrevet för anslagsposten Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker – och att regeringens prioriteringar för dessa bidrag därmed uteslutande skulle kunna göras genom anslagstilldelningen via Kulturrådet och det särskilda villkor i regleringsbrevet som anger hur mycket av medlen som ska fördelas av Styrelsen för Sveriges författarfond.

Behovet av en förenklad förordnings- och anslagskonstruktion kvarstår och har närmast förstärkts efter höstens diskussioner om verksamheten. Om den nuvarande formella inramningen anses utgöra ett hinder för författarfondens integritet och egna perspektiv, bör regeringen överväga om en förenkling i samma syfte kan ske genom att medel till enskilda författares m.fl. internationella utbyten istället anvisas uteslutande genom anslagsposten Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker.